

Özlem Demirel
2 april 2022

De partijen die in het Europees parlement de fractie Verenigd Links (GUE/NGL) vormen blijken niet gemakkelijk tot een gemeenschappelijke stellingname te komen over de oorlog in Oekraïne. De Russische inval dateert van 24 februari, pas op 28 maart verscheen [een eerder summier standpunt](#), echter ook maar ondertekend door 14 van de 39 linkse parlementsleden. [1] Het is ook niet zo duidelijk of de handtekeningen steeds de hele partij engageren, of alleen die van de ondertekenaars. [2] Ook eerder al bleek er weinig eensgezindheid binnen Verenigd Links toen het Europees parlement stemde over [een resolutie](#) die weliswaar de Russische inval veroordeelt, maar terzelfder tijd ook de NAVO aanprijst als een garantie voor de vrede en de toenemende militarisering van de EU zelf ophemelt.

Links staat zwak in Europa. Sommigen zullen zich dan ook afvragen of het verstandig is de meningsverschillen binnen links uit te vergroten in plaats van er zedig over te zwijgen. [3] Maar nu het gaat over fundamentele kwesties, over oorlog en vrede, over de verdere evolutie van de Europese Unie, is debat onmisbaarder dan ooit. Binnen partijen, maar ook daarbuiten, in de vredesbeweging, binnen vakbonden en sociale organisaties. De oorlog in Oekraïne maakt duidelijker dan ooit dat alles met alles samenhangt, internationale verhoudingen en transnationale handel, de wijze van produceren en consumeren, energievoorziening, klimaatopwarming en migratiepolitiek... Als links daarop zijn stempel wil drukken, zal het zijn doelstellingen en een strategie daarheen grondig moeten uitklaren.

Helderheid is meestal geen kwaliteit van moeizaam verkregen compromissen zoals dat binnen (een deel van) Verenigd Links waarover we het hadden. Het was dan ook een goed idee van de Rosa Luxemburg Stichting om [een uitgebreid interview](#) af te nemen van de eerste ondertekenaar van de verklaring van Europese parlementsleden, Özlem Demirel, lid van Die Linke en zeer actief in het verzet tegen de militarisering van de EU. U kunt desgewenst het interview in zijn geheel in het Engels of het Duits nalezen [4]; we zullen er hier in Nederlandse vertaling enkele delen uitlichten. De vragen werden gesteld door Anna Schröder van het Brussels bureau van de Rosa Luxemburg Stichting.

H. Michiel

Anna Schröder : Wordt de aanval op Oekraïne gebruikt als voorwendsel om de militarisering van de EU onder Frans-Duitse auspiciën te bevorderen?

Özlem Demirel: Ja, want er is sprake van uitgebreide bewapening, en de oorlog en het lijden van de Oekraïners worden nu gebruikt om te investeren in de nieuwste generatie sneller, slimmer en

doeltreffender militair materieel.

We zijn allemaal op de hoogte van het initiatief van de Duitse federale regering [Die besloot eind februari om het militair budget voortaan op te trekken van 1,5% naar 2% van het BBP, en bovendien een extra injectie van honderd miljard euro aan militair materiaal te besteden. NVDR]. Maar ook elders is uitgebreide bewapening aan de gang. Het zogenaamd neutrale Oostenrijk wil de militaire uitgaven met ongeveer 40 procent verhogen, en Polen met 30 procent. Beide liggen ruim boven het streefcijfer van 2% van de NAVO. Denemarken maakt nu officieel deel uit van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid van de EU [Dit wordt althans voorgelegd in een [referendum op 1 juni](#). Totnogtoe was er een Deens 'opt out'. NVDR] . Letland en Litouwen zijn begin maart overeengekomen hun defensiebudget te verhogen tot ten minste 2,5 procent van hun BBP. Frankrijk kondigt ondertussen "historische beslissingen" aan, met name wat betreft de "versterking van de investeringen in defensie" in het kader van zijn militaire programmeringswet.

Özlem Demirel

Uit de snelheid waarmee dit alles nu is gebeurd, blijkt duidelijk dat niets op ad hoc-basis is bedacht en besloten. Het gaat om bewapeningsprogramma's die al geruime tijd klaar liggen en waarvoor de EU nu van de situatie gebruik maakt. Zonder de oorlog in Oekraïne zou de uitvoering ervan veel moeilijker zijn geweest. Vanuit de geschiedenis van de twee wereldoorlogen heeft de bevolking sterke bedenkingen tegen militariseringstendenzen in Europa en Duitsland.

De oorlog in Oekraïne heeft veel mensen nu ongerust gemaakt en dit is de kans die wordt aangegrepen. Dit doet echter geen recht aan de veiligheidsbehoeften van de volkeren van Europa. Militarisering garandeert geen vrede, maar bereidt toekomstige oorlogen voor. Afgezien daarvan zullen de sociale projecten miljarden euro's tekort komen. De enorme kosten zullen door de werkende bevolking moeten worden betaald. Deze wapenopbouw zal gefinancierd worden op kosten van de arbeiders.

Zelfs vóór de Oekraïne-oorlog, en zonder de VS, gaven de EU-lidstaten ongeveer vier keer zoveel uit aan hun eigen militaire capaciteiten als Rusland. Duitsland is nu op weg om het op twee na grootste militaire budget ter wereld te halen, na de VS en China.

A.S.: De Oekraïense president Zelensky roept Oekraïne op om onmiddellijk tot de Europese Unie toe te treden. Ook Moldavië en Georgië hebben inmiddels een toetredingsverzoek ingediend. Hoe geloofwaardig zijn deze aanvragen en de reacties erop? Wat zou een toetredingsproces betekenen en wat zou het kunnen veranderen?

Ö.D.: Het is een feit dat deze aanvragen zijn ingediend, en men moet ze ernstig nemen. Maar het is ook

duidelijk dat de EU twee tegenstrijdige verhalen heeft. Enerzijds wordt gezegd dat de Oekraïners in deze oorlog ook voor “onze” waarden vechten. Aan de andere kant benadrukt de EU dat de toetreding van Oekraïne een lange weg zal zijn. Dus wordt de regering Zelensky geprezen, zodat zij blijft vechten en gemotiveerd blijft. Tegelijkertijd worden uit voorzorg de verwachtingen al naar beneden bijgesteld. Zelensky heeft herhaaldelijk op omslachtige wijze duidelijk gemaakt dat hij akkoord zou kunnen gaan met militaire neutraliteit – d.w.z. afzien van NAVO-lidmaatschap – maar dat hij graag zou zien dat Oekraïne lid wordt van de EU.

Maar de EU, met name Duitsland en Frankrijk, aarzelt. De Oosteuropese staten zijn sterk verbonden met en afhankelijk van de VS. In dit opzicht zou Oekraïne een nieuw project zijn voor de leidende landen Duitsland en Frankrijk. Bovendien zal het naoorlogse Oekraïne een verwoest land zijn dat weer moet worden opgebouwd. Daar komt nog bij dat het land een politiek systeem heeft dat vierkant wordt gedomineerd door machtige oligarchen. Keer op keer zijn er verklaringen van de EU geweest waarin de ontoereikende rechtsstaat en de corruptie aan de kaak werden gesteld.

In deze oorlog is het verdeelde Westen – en daarmee bedoel ik vooral de Verenigde Staten, Frankrijk en Duitsland – weer nader tot elkaar gekomen, maar de tegenstellingen tussen de Verenigde Staten enerzijds en Duitsland en Frankrijk anderzijds zijn gebleven. Integendeel, hoe snel de gelederen voorlopig ook onverwacht gesloten zijn, er beginnen zich toch al kleine barstjes af te tekenen. Een voorbeeld: terwijl de VS China probeerden te isoleren voor zijn onthouding in de Algemene Vergadering van de VN, kwamen Duitsland en Frankrijk met China overeen om een gezamenlijk staakt-het-vuren te bemiddelen.

Al met al hangt het EU-lidmaatschap dus vooral af van de mate waarin Oekraïne en zijn oligarchenbestel zich aanpassen aan de technische en economische vrijemarktregels van de EU. Anders zou het mij niet verbazen als de toetreding van Oekraïne uiteindelijk op dezelfde manier zou verlopen als die van Turkije – dat wil zeggen met toetredingsonderhandelingen die zeer, zeer lang aanslepen. Momenteel zijn ze zelfs bevroren, maar worden ze op de een of andere manier in leven gehouden door diverse ondersteunende diensten van de EU. Dit om de eenvoudige reden dat dit voor beide zijden geopolitiek gunstig is.

A.S.: Velen vragen zich af hoe de linkse partij kan reageren op de brute oorlog in Oekraïne en de Oekraïense burgerbevolking kan steunen. Welke concrete voorstellen kan de linkse partij doen om de Russische regering te stoppen?

Ö.D.: Bovenal kan de Russische bevolking zelf de Russische regering stoppen, niet het Westen – tenzij het Westen militair ingrijpt in het conflict. Maar dat zou officieel het begin zijn van een derde wereldoorlog. Daarom heeft het Russische volk nu onze volledige solidariteit nodig. Russische kunst en cultuur uit het Westen verbannen is alleen al om deze reden de volstrekt verkeerde aanpak. Veel Russen zien de Oekraïners als een zustervolk waartegen Rusland geen oorlog zou moeten voeren.

We mogen echter niet verhullen dat deze oorlog twee niveaus heeft: aan de ene kant de aanvalsoorlog van het Poetin-regime, die ik duidelijk veroordeel. Rusland moet zijn troepen onmiddellijk uit Oekraïne terugtrekken. En het tweede niveau: de machtsstrijd tussen de NAVO (VS en EU) aan de ene kant en

Rusland aan de andere kant.

Met andere woorden, Oekraïne is in feite een slagveld geworden door de machtsstrijd van deze imperiale tegenstanders. Wat het Oekraïne-beleid van de NAVO betreft moet erop worden gehamerd dat de oorlog niet mag worden aangewakkerd en verlengd. Wat we nodig hebben is een onmiddellijk staakt-het-vuren en vervolgens een politieke oplossing voor het conflict. Hoe die ook wordt gevonden, er mag niet over de hoofden van de Oekraïners heen worden onderhandeld. De bevolking van Oekraïne moet haar zeg kunnen doen. Een oplossing moet natuurlijk ook een duurzame vrede in Oekraïne zelf inhouden, waar al jaren een burgeroorlog woedt met een deel van het in meerderheid Russisch sprekende Donbas.

Die Linke moet hier duidelijk maken dat we niet willen dat er bloedige oorlogen worden gevoerd op kosten van mensen. Die Linke moet ook duidelijk maken dat de machtsstrijd tussen de imperialisten - Rusland aan de ene kant en de NAVO (EU, VS) aan de andere kant - niet op onze kosten mag worden uitgevochten.

A.S.: U hebt scherpe kritiek geuit op de wapenleveranties van de EU aan Oekraïne, gefinancierd door de Europese Vredesfaciliteit, omdat daarmee een taboe wordt doorbroken. Wat houden wapenleveranties aan Oekraïne in, waarom wijst u ze af en wat hoopt de EU ervan?

Ö.D.: Wapens leveren in een asymmetrische oorlog, maar tegelijkertijd verklaren dat men niet militair zal ingrijpen, klinkt mij perfide in de oren. Overigens worden hier alleen oude wapenvoorraden opgebruikt, terwijl wij ons uitrusten met oorlogstuig 5.0.

Het is duidelijk dat noch deze wapenleveranties noch de sancties, inclusief het Swift-verbod, een beslissende invloed zullen hebben op de oorlog. Rusland hoeft geen brandstof voor zijn tanks in het buitenland te kopen en Rusland is een militaire macht. Wij moeten beseffen dat er geen militaire oplossing voor deze oorlog bestaat, alleen een politieke. Wij moeten de politieke druk opvoeren voor een staakt-het-vuren en een oplossing aan de onderhandelingstafel eisen. De Oekraïners hebben dit trouwens ook geëist. Want oorlog zal geen oplossing bieden, maar alleen maar meer dood en leed veroorzaken.

Het taboe is niet zomaar doorbroken. De zogenaamde "vredesfaciliteit" is opgezet als een oorlogskas en vorig jaar officieel van start gegaan. Hieruit zullen voor een miljard euro wapens worden gekocht en naar Oekraïne geëxporteerd. Zelfs deze wapens zullen het militaire machtsevenwicht niet veranderen, maar elk wapen zal de oorlog verlengen en het aantal doden doen stijgen. Hoe langer de oorlog duurt, hoe meer mensen zullen sterven of van huis en haard verdreven worden. Oorlog is altijd een berekening met een dodentol. Het lijkt mij dat de berekening achter de wapenleveranties is dat men de oorlogskosten voor Rusland wil verhogen en er een tweede Afghanistan van wil maken.

Ik kan het volkomen begrijpen als in het Westen bij de bevolking emoties tegen het regime van Poetin worden aangewakkerd, maar niemand zou het bloed van Oekraïners mogen gebruiken om de

machtsstrijd tussen het Westen en Rusland te voeren.

A.S.: Velen waren verrast door het uitbreken van de oorlog, en werden overrompeld door de aanval van Poetin. De linkse partijen in Europa lijken op een tweesprong te staan. De linkse parlementsleden stemden verdeeld over de resolutie over de oorlog in Oekraïne eerder deze maand [1], u was tegen, de meerderheid voor. Wat waren de hoofdpunten?

Ö.D.: Ik was het eens met de passages waarin de aanvalsoorlog werd veroordeeld. Maar net als in Duitsland wordt de oorlog in Oekraïne misbruikt om de militarisering van de EU vooruit te helpen. Tegelijkertijd blijkt hieruit dat we een keerpunt beleven, waarna oorlog de norm wordt als politiek middel. Dit komt onze veiligheid niet ten goede. Wij moeten ons hiertegen verzetten. Militarisme gaat overigens altijd gepaard met een ontmanteling van de liberale democratie, en ook daar moeten we ons op voorbereiden.

A.S.: Na de annexatie van de Krim, die in strijd was met het internationaal recht, had Die Linke de ontbinding van de NAVO geëist en in plaats daarvan voor een pan-Europees collectief veiligheidssysteem met Rusland gestemd. Is dit voorstel vandaag aanvaardbaar?

Ö.D.: Zelfs vóór de annexatie van de Krim maakte de eis tot ontbinding van de NAVO deel uit van de doelstellingen van de linkse partijen. Met de implosie van de Sovjet-Unie is de NAVO haar eigen stichtingsmythe kwijtgeraakt en had zij uiterlijk begin jaren negentig moeten zijn ontbonden – ten gunste van een nieuwe veiligheidsarchitectuur met inbegrip van het nieuwe Rusland.

Het spreekt vanzelf dat de VS, als dominante macht in de NAVO, hier geen belang bij heeft. De vraag waarom Europa er niet in is geslaagd een onafhankelijke vredesorde voor het continent tot stand te brengen, is gerechtvaardigd. Herinnert men zich niet het verzoek van Rusland om in de NAVO opgenomen te worden? Waarom is het niet ter sprake gekomen? Dit zijn interessante vragen.

De VS en de EU waren niet bereid in te gaan op de economische en technische eisen van Rusland, die bedoeld waren om het aandeel van het Westerse kapitaal op de Russische markt te beperken en het eigen kapitaal te bedienen. In de kern ging het erom het grootste deel van de stromen van het mondiale kapitaal voor het Westen veilig te stellen.

In deze situatie moeten linkse partijen zich steeds de vraag stellen naar de systemische economische

redenen voor oorlog. Tegelijkertijd moeten zij de druk opvoeren om politieke en diplomatieke oplossingen te vinden in plaats van militaire escalaties.

Als we een einde willen maken aan verdere bewapening, dan zou het zinvol zijn de druk op te voeren zodat de Europese staten – buiten de EU – streven naar deze nieuwe veiligheidsarchitectuur. De OVSE biedt ons daarvoor het forum.[5]

In een mum van tijd zijn wereldwijd massale protesten uit de burgermaatschappij op gang gekomen tegen de oorlog van Poetin. Wat is hier de taak van de vredesbeweging? Natuurlijk, de mensen zijn ontzet over de oorlog en gaan daarom de straat op. Toch waren er bij het begin van de anti-oorlogsprotesten ook ambivalente eisen te horen. Weliswaar werd de oorlog veroordeeld, maar niet iedereen stelde de bewapeningsprogramma's ter discussie. Ik stel vast dat dit langzaam aan het veranderen is en ik hoop dat hier een duidelijker lijn zal worden gevonden.

Op dit punt moeten de ervaren mensen in de vredesbeweging duidelijk maken dat elke militarisering moet worden afgewezen. Uiteindelijk dient elke kogel die geproduceerd wordt de oorlog en daarom zal onze bewapening uiteindelijk ook hier ons treffen. Dat moet duidelijk worden gemaakt.

[1]. Onder hen Marc Botenga (van de Belgische PVDA/PTB), uit Spanje de vertegenwoordigers van Izquierda Unida en Miguel Urban van Anticapitalistas, de Ierse onafhankelijke europarlementsleden, de twee vertegenwoordigers van het Portugese *Bloco* (maar niet die van de communistische partij PCP). De zes leden van SYRIZA ontbreken, alsook de Zweedse en Finse vertegenwoordigers.

[2]. Zo tekent van de vijf europarlementsleden van Die Linke alleen de bekende antimilitariste en tegenstander van de NAVO Özlem Demirel, en van Mélenchons *France Insoumise* slechts twee van de zes vertegenwoordigers. De redenen voor niet-ondertekening zullen ook wel variëren. Men moet er niet aan twifelen dat de PCP een [tegenstander is van de NAVO](#), alhoewel hun twee vertegenwoordigers niet tot de ondertekenaars behoren.

[3] Die meningsverschillen zijn groter dan men vermoedt. Zo pleiten organisaties aangesloten bij de 'Vierde Internationale' (o.a. SAP België en Nederland) onomwonden voor [wapenleveringen aan Oekraïne](#) door NAVO-landen.

[4] Rosa Luxemburg Stichting, "[Militarisation does not guarantee peace](#)", "[Durch Militarisierung wird der Frieden nicht gesichert](#)".

[5] Over de OVSE, zie bv. het [artikel van Lode Vanoost](#) in De Wereld Morgen. [NVDR]

Dit delen:

Facebook

Twitter